

TÜSİAD
Siyasi Kriterler Çalışma
Grubu Başkanı
Can Paker'in
Basın Mensupları ile Yapılan
Toplantı Konuşması
6 Haziran 2002

Sayın basın mensupları,

Türkiye ekonomisi bugüne kadar irili-ufaklı çok sayıda kriz yaşadı, bu krizler nedeniyle IMF ile 18 anlaşma yapıldı.

Her krizle birlikte bir istikrar programı uygulamaya kondu; bu programla ekonomide dengeler yeniden tesis edildi, ama sonra hızla kısa vadede büyümeyi hızlandıran politikalara geri dönüldü. Kriz ortamı atlatıldıktan, döviz kurunda stabilizasyon sağlandıktan ve faizler belli bir dengeye oturduktan sonra devlet, mali ve parasal politika araçlarıyla büyümeyi tekrar hızlandırdı. **Kısa vadede büyümeyi hızlandırmak için devletin para basması veya ekonomik rasyoneli az olan ya da hiç olmayan harcamalar yapması bir gelenek oldu.** Bu çerçevede, ekonomik politika araçları denilince, enflasyon oranı, faiz oranları, kurlar, kamu fiyatları, tarım destekleme fiyatları ve kamu çalışanlarının ücretlerinde yapılan düzenlemelerle yetinildi; uzun vadeli yapısal sorunların üzerine gidilmedi.

Özellikle seçim dönemlerinde uygulanan politikalar ekonomik dengelerde ciddi bozulmalara yol açtı: sübvansiyonlar, sabit ve dar gelirli kesimlere kaynak aktarımları, kamunun ekonomik rasyonaliteye değil, siyasi çıkar hesaplarına dayalı kaynak dağıtımının temel araçları oldu. Bu politikalarla, kısa süreler için yüksek büyüme hızları elde edilebildi ama her seferinde ekonominin yeniden krize girmesi önlenemedi. Sonuç, büyüme hızında şiddetli dalgalanmalar ve her an yeni krizler üretme potansiyeli olan bir ekonomik yapı oldu.

Makroekonomik dengeler açısından altyapısı sağlam olmayan ekonomimizde, her küçülmeden sonra hızla sağlanan yüksek büyüme "başarı" olarak nitelendirildi. Buna karşın, orta ve uzun vadede sürdürülebilir büyüme için gerekli yapısal değişiklikler yapılamadı ve büyümenin ne şekilde finanse edildiği üzerinde durulmadı. **Özellikle sermaye hareketlerinin liberalleştirilmesinden sonra, büyümenin finansmanı ağırlıklı olarak kısa vadeli sermaye hareketlerine dayandırıldı.**

Kısa vadeli sermaye hareketleri devam ettiği sürece giden bu büyüme stratejisi, sürece katılan tüm yerel ekonomik aktörlerin cari yıl refah düzeylerini arttırdı. Bu da makroekonomik dengesizliklerle kuvvetli bir şekilde mücadele edilmesi talebine engel oldu. **Ekonomi, girdiği her kriz ortamından, giderek miktarı artan bir borç ile çıktı.**

Politika yapımcıların bu tutumuna karşılık, bu büyüme stratejisinin birgün mutlaka terkedileceği geniş bir kesim tarafından biliniyordu. Nitekim, ekonomik yapımızın sürdürülemezlik noktasına dayanması sonucu ortaya çıkan kapsamlı yapısal reform ihtiyacı, 1999 sonunda hazırlanan istikrar programının temel özelliğini oluşturdu. **Ancak bu program uygulanırken de enflasyonun düşürülmesi ve kamu açığının azaltılmasında belli ölçüde başarı sağlanmasına rağmen, yapısal reformlarda hızlı ilerleme kaydedilemedi.** 2000 sonlarına gelindiğinde, gerçekleştirilemeyen yapısal reformlar dış koşullarla birleşerek özellikle yabancı yatırımcılar arasında "yolun sonuna gelindiği" kanısının yaygınlaşmasına yol açtı. Yurtdışından fon girişinin kesilmesi ile ekonominin çıkmaza girmesi ve istikrar programının bir kez daha kesilmesi kaçınılmaz oldu.

Bugün, kamu borç stokunun GSMH'nın %100'ünü geçtiği (kamunun toplam borç stoku 123 katrilyon TL seviyesindedir), **borç faiz ödemelerinin vergi gelirlerinin tümünü götürdüğü bir ekonomide, eskiden olduğu gibi, borç yükünün her seferinde daha da ağırlaşmasına yol açan mali ve parasal politikalarla büyümeyi sağlama imkanı kalmadı.**

Zaten Mayıs 2001'den bu yana uygulanan ekonomik programı destekleyen IMF de böyle bir politikaya cevaz vermemektedir.

Uygulamakta olduğumuz IMF destekli program ile; para ve maliye politikaları ile ekonomik istikrarı sağlamanın ötesine geçen bir anlayışla kapsamlı değişimler gerçekleştiriliyor. Kamu maliyesinde ve bankacılık sektöründe yeniden yapılanma, enerji, telekomünikasyon gibi sektörlerin rekabete açılması, tarımda destekleme politikalarından vazgeçilmesi bu kapsamlı değişimlerden sadece bazıları.

Bu programın içerdiği reformların tamamlanması, kamunun ekonomik rasyonaliteye dayanmayan kaynak dağıtımını da sona erdirecek. Yapısal reformları tamamladığımızda ortaya çıkacak olan ekonomik yapı, gereksiz siyasi harcamaların, sübvansiyonların, yolsuzlukların kontrol altına alınmasını mümkün kılacak.

Peki bu ortamda ekonomide büyüme nasıl sağlanabilecek?

Büyüme stratejisinde kısa vadeden uzun vadeli bir perspektife geçilmesi gerekiyor. IMF'in henüz geçen yıl 13 milyar dolar borç verdiği ve ağır borç yükünün hala Demokles'in kılıcı gibi Türkiye'nin üzerinde sallanmaya devam ettiği düşünülürse, büyüme için yine dış borca yönelmenin geçerli olmayacağı aşikardır.

Yurt dışı piyasalarda halen ciddi bir canlanmanın görülüyor olması da, ihracata dayalı büyümenin önünde engel teşkil edecek. İçerde siyasi ve ekonomik belirsizliğin yol açtığı üretim ve yatırım kararlarındaki ertelemeler ile TL'nin reel bazda değer kazanması, ihracat performansını da olumsuz etkileyecek.

Bu tablo karşısında, ekonomik büyüme için önemli miktarda doğrudan yabancı sermayenin ülkeye girmesi, kritik önem kazanmaktadır. Yeterli miktarda yabancı sermaye yatırımı ise, ancak Türkiye'nin yatırım yapılabilecek bir ülke olarak kabul edilmesiyle mümkün olabilir.

Bu noktada etkili olacak en önemli unsur, Türkiye'nin AB'ye üyelik perspektifidir. Yıl sonuna dek AB'nin Türkiye'ye müzakerelere başlamak için bir tarih vermesi, uluslararası piyasalarda Türkiye'ye güvenin artmasını sağlayacak ve dış yatırımlara ivme kazandıracaktır. Bu koşul yerine getirildiğinde, hem Türkiye'nin jeo-stratejik önemi daha da güçlenecek, hem de Türkiye'nin AB ülkeleri ile rekabet edebilir bir yatırım ortamını sağlayacak olması garanti altına alınacaktır.

AB'nin müzakerelere başlamak için tarih vermesinin, Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesine bağlı olduğunu hepimiz biliyoruz. Önümüzdeki önemli konulardan üç tanesi, idam cezasının kaldırılması, anadilde yayına ve anadilin öğrenimine imkan tanınmasıdır. Bu konularda açılım sağlanmasının, AB'nin Türkiye'nin kararlılığını görmesi ve müzakereler için olumlu sinyal vermesinde çok etkili olacağına inanıyoruz.

Sonuç olarak, Türkiye'nin arasında tercih yapması gereken alternatifler ortadadır: ya Kopenhag kriterleri karşılanacak, AB'den müzakere tarihi alınacak, hem siyasi, hem ekonomik açıdan güçlü bir Türkiye'nin yolu açılacak ya da bir ileri-bir geri yerinde sayan, bölgesinde istikrar unsuru olmaktan uzak bir ülke konumuna düşülecek.

Birazdan, Kopenhag kriterlerine uyumda öne çıkan üç konuda atılması gereken adımlar hakkında Sn. Süheyl Batum bilgi verecek.

Ardından, TÜSİAD Genel Sekreteri Sn. Haluk Tükel, Türk ihracatının sektörel bazda performansı hakkında yapılan bir istatistiki çalışmayı sunacak.

Son olarak, Sn. Asaf Savaş Akat, Türkiye'nin AB üyeliğinin gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi halinde olası ekonomik senaryolar hakkında bir sunum yapacak.

Teşekkür ediyorum, sözü Sn. Batum'a bırakıyorum.